

УДК 81'42:001.89:811.133.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2026-217-37>

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА УСНОЇ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ФРАНЦУЗЬКОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

GENRE-SPECIFIC FEATURES OF ORAL SCIENTIFIC COMMUNICATION IN FRENCH ACADEMIC DISCOURSE

Сидельникова Л. В.,

*orcid.org/0000-0001-7975-7935**доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київського національного лінгвістичного університету*

Актуальність теми зумовлена актуалізацією усних жанрів у науковому дискурсі внаслідок розвитку потенційних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій. Метою статті стало дослідження лінгвістичних і дискурсивних характеристик усної наукової комунікації, дослідження її жанрових особливостей в процесі здійснення науково-дослідницької діяльності вченого на прикладі французького наукового дискурсу. У представленому дослідженні систематизовано ключові підходи до вивчення усної форми науково-професійної комунікації, визначено її жанрову своєрідність та екстралінгвістичні ознаки, охарактеризовано специфіку лекції як провідний монологічний жанр академічного дискурсу, а також описано лінгвориторичні особливості усного наукового тексту французької мови порівняно з письмовим аналогом наукового стилю.

Опанування норм науково-академічної мови сприяє оволодінню необхідними для наукового спілкування змістовно-мовленнєвими категоріями, такими, наприклад, як згода, незгода, сумнів, впевненість, невпевненість, коментування, аргументування, оцінка висунутих аргументів, роз'яснення або захист погляду, доповнення думки доповідача. Науково-академічний дискурс будується на синтезі основ жанрової специфіки, в якій сьогодні спостерігається дифузність, що викликає взаємопроникнення різних ознак. Його відмітними ознаками є доступність інформації, її віднесеність з предметною діяльністю, усна форма подачі, використання наукового стилю, а також науково-популярний мовний підстиль. У статті досліджено такі жанри усного науково-академічного дискурсу, як науковий діалог, дискусію, дебати, захист проєктних робіт, семінар, консультацію, бесіду (діалогічні жанри), а також доповідь, лекцію, презентацію виступу, стендову доповідь, повідомлення, звіт (монологічні жанри).

Визначено, що усна наукова комунікація демонструє лінгвістичні характеристики, які зовсім відрізняються від характеристик дослідницьких статей. Дискурсивний аналіз виявляє дві ключові характеристики цього жанру: характер висловленого твердження та важливість візуальної комунікації. Аналіз типологічної послідовності візуальних елементів у кожній області виявляє існування візуальної аргументації та візуальної ієрархії.

Ключові слова: наукова комунікація, усні жанри, жанрові мовно-стильові особливості, дискурсивний аналіз, візуальна комунікація, французькомовний науковий дискурс.

The relevance of this topic stems from the growing prominence of oral genres in academic discourse, driven by the development of the potential of information and communication technologies. The aim of this article is to examine the linguistic and discursive characteristics of oral academic communication and to analyse its genre-specific features in the context of a scholar's research activities, using French-language academic discourse as an example. The study characterises various approaches to the study of the oral form of scientific and professional communication, the genre-specific nature and extralinguistic features of oral scientific discourse, the specific nature of the lecture as the primary monological genre of academic discourse is characterised, and the linguistic and rhetorical features of the oral scientific text are described in comparison with the written counterpart of the scientific style.

© Сидельникова Л. В., 2026

Стаття поширюється
на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)

Mastering the norms of scientific and academic language facilitates the acquisition of the content- and speech-related categories necessary for scientific communication, such as, for example, agreement, disagreement, doubt, certainty, uncertainty, commentary, argumentation, evaluation of put-forward arguments, clarification or defence of a viewpoint, and elaboration on the speaker's opinion. Scientific and academic discourse is built on a synthesis of the foundations of genre specificity, which today exhibits a degree of diffusion leading to the interpenetration of various features. Its distinctive features include the accessibility of information, its relevance to subject-specific activities, the oral form of presentation, the use of a scientific style, as well as a popular science sub-style. This article examines the following genres of oral scientific and academic discourse: scientific dialogue, discussion, debate, project defence, seminar, consultation and conversation (dialogical genres), as well as a report, lecture, presentation, poster presentation, paper and report (monological genres).

It has been established that oral scientific communication exhibits linguistic characteristics that are quite distinct from those of research articles. Discourse analysis reveals two key characteristics of this genre: the nature of the statement made and the importance of visual communication. Analysis of the typological sequence of visual elements in each area reveals the existence of visual argumentation and a visual hierarchy.

Key words: scientific communication, spoken genres, genre-specific linguistic and stylistic features, discourse analysis, visual communication, French-language scientific discourse.

Постановка проблеми. Науковий дискурс сприяє конструюванню, обміну і поширенню знань в межах наукової спільноти, отриманих в процесі здійснення дослідницької діяльності. У цьому дискурсі мовець зазвичай використовує спільну мову, однією з найяскравіших рис якої є наявність набору заздалегідь встановлених, закодованих формул [1]. Ці формули стосуються не об'єктів вивчення кожної дисципліни, а радше процесів чи методів дослідження, елементів міркування та аргументації або метадискурсу, специфічного для наукового дискурсу [2]. У структурі усного наукового дискурсу виділяють: автора (вченого), який продукує наукове повідомлення/текст для його подальшої передачі реципієнту, наукове повідомлення, певний жанр наукового твору, канал зв'язку між відправником наукового тексту і його реципієнтом та адресатом (слухачем), якому призначено наукове повідомлення. Основна мета наукового дискурсу – передача наукових знань про проведене наукове дослідження у прийнятній для наукової спільноти формі, а також обговорення наукових результатів у формі наукової дискусії.

Сучасна наукова мова має внутрішню стилістичну неоднорідність і включає в себе такі основні прошарки: мова науки, що реалізується головним чином в книжково-письмовій формі, та професійна розмовна мова (виробнича мова, лабораторний та інші жаргони), що служить для повсякденного спілкування людей, що працюють у тій чи іншій галузі, і спеціалістами різних галузей знання у своїй професійній та освітній діяльності. Виявлення лінгвістичної специфіки жанрів усного наукового (професійного) спілкування в порівнянні з письмовими жанрами наукового стилю мовлення, безсумнівно, може зробити істотний внесок у розвиток теорії мовних жанрів, сучасні лінгвориторичні описи, що й обумовлює актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вивчення наукових текстів ставала центром наукових рефлексій різних науковців. Українські вчені Л. Мацько, Г. Деніскіна, О. Михайлова, А. Сидоренко, В. Сухопар присвятили свої праці дослідженню лексичних та граматичних особливостей наукового стилю, його усним і письмовим жанрам. Учений К. Серажим вивчав тексти-міркування і тексти-докази як окремі жанри наукового дискурсу [3]. Жанрову варіативність англійської наукової статті досліджував О. Ільченко [4]. Дослідження Л. Кіма присвячене вивченню лінгвістичної інтерпретації структури та семантики тексту наукової статті на матеріалі французьких журналів, зокрема медичної тематики [5].

Як спеціалізована мова, мова наукового дискурсу вже була предметом численних досліджень закордонних вчених [6; 1; 2], зокрема в контексті лексикології та фразеології [2; 7]. Серед різних наукових жанрів усні презентації ще недостатньо досліджені французькою мовою, за винятком деяких праць, таких як дослідження проєкту ЕИДА [7]. Деякі дослідники здійснювали аналіз наукового дискурсу, використовуючи лексичні зв'язки [8], багатослівні маркери

[9]. Однак існують фразеологічні об'єкти, специфічні для розмовної мови, такі як пропозиційні дискурс-маркери або попередньо сформовані інтерактивні фрази.

Мета дослідження. Представлена науково розвідка має на меті визначити загальні характеристики усної наукової комунікації (як лінгвістичні, так і дискурсивні), дослідити жанрові особливості усної наукової комунікації в процесі здійснення науково-дослідницької діяльності вченого на прикладі французького наукового дискурсу. З цією метою було окреслено кілька завдань, зокрема охарактеризувати різні підходи до вивчення усної форми науково-професійного спілкування та ступінь вивчення цієї тематики в лінгвістичних дослідженнях, описати жанрову своєрідність та екстралінгвістичні ознаки усного наукового мовлення, охарактеризувати специфіку лекції як основного монологічного жанру академічного дискурсу, встановити лінгвориторичні особливості усного наукового тексту порівняно з письмовим аналогом наукового стилю. Матеріалом дослідження стали аудіоскрипти лекцій і виступів вчених на наукових конференціях французькою мовою на різну тематику.

Виклад основного матеріалу. Специфіка наукового дискурсу пов'язана з особливим видом ментальної діяльності людини та підпорядковується жорстким законам логіки і прагматики. Сферу науки характеризують як інтелектуально-понятійний спосіб мислення, прагнення максимально узагальненого, об'єктивного характеру. Специфічний характер наукового дискурсу передбачає розгляд наукового стилю як специфічного реєстру спілкування, хоча дискурс не зводиться лише до функціонального стилю. Вивчення мовлення, що відноситься до різних комунікативних сфер, що має різну тематику та призначення, вимагає звернення до екстралінгвістичних умов функціонування даного феномену та визначення характеру та ступеня його залежності від цих умов. Основними факторами, що визначають особливості мови цієї сфери комунікації (усного наукового спілкування), визнаються такі: усність, змістовно-тематична приналежність, публічна спрямованість, офіційність, спонтанність. Враховуючи, що існує деяке співвідношення основних жанроутворюючих факторів (протяжність тексту, його горизонтальне і вертикальне членування, переважне використання певного способу викладу), можна попарно об'єднати за ознакою писемності усність жанри приблизно подібної характеристики, наприклад: монографія, підручник, цикл лекцій, розділ монографії чи підручника, анотація, повідомлення, інструкція, консультація, бесіда [10].

Ми розглядаємо усну публічну (наукову) мову як особливий функціональний різновид літературної мови, яка є усним інтелектуалізованим спілкуванням з широкою аудиторією на теми спеціальності. Різноманітність цього типу усного літературного мовлення зумовлена відмінностями у темах і жанрах повідомлень, ступенем ораторського мистецтва та загальною культурою мовця, умовами її здійснення, завданнями комунікації. Справді, це і професійне спілкування, і спілкування з широкою аудиторією на теми політики, етики, мистецтва, закону, популяризація різноманітних спеціальних ідей і фактів у масовій аудиторії, тобто виступи на різні теми, що хвилюють сучасників.

До жанрів усного науково-академічного дискурсу можна зарахувати науковий діалог, дискусію, дебати, захист проєктних робіт, семінар, консультацію, бесіду (діалогічні жанри), а також доповідь, лекцію, презентацію виступу, стендову доповідь, повідомлення, звіт (монологічні жанри).

Однією із найпоширеніших форм усної наукової комунікації дослідники мови вважають науковий діалог [8]. Цей жанр передбачає безпосередній обмін думками між двома або ж кількома учасниками наукової комунікації, а до його жанрових особливостей варто віднести чергування реплік, динамічність мовлення, наявність уточнювальних запитань, а також заклик до пояснення чи обговорення певної проблематики. На відміну від інших жанрів усної наукової комунікації, цей жанр, на наш погляд, відрізняється меншою формальністю та спонтанністю висловлювань.

Наукова дискусія є однією із популярних жанрів усної наукової комунікації, що використовується під час наукових конференцій чи захисту дисертацій. Для цього жанру характерна

логічна послідовність викладу, використання доказів, аргументів та контраргументів, аргументованість висловлювань. Також дискусія передбачає більшу кількість учасників, на відміну від наукових дебатів, а її головною метою є вироблення спільного рішення або уточнення наукових положень. Натомість наукові дебати передбачають участь тільки двох учасників, опонентів, що мають протилежні погляди на певну наукову проблему. Дебати є різновидом полемічного жанру і мають на меті здобуття перемоги в публічній дискусії. Використання риторичних прийомів, логічних доведень та мовних засобів, що спрямовані на переконання аудиторії та вплив на неї, належать до основних характеристик дебатів як жанру.

Захист проектних робіт має на меті представлення результатів дослідницької чи навчально-наукової діяльності. Його важливою складовою є відповіді на запитання аудиторії, тому цей жанр передбачає поєднання і чергування елементів монологічного викладу із діалогічною взаємодією з аудиторією чи опонентами. До жанрових особливостей цього жанру можна віднести чітку структурованість виступу, зокрема оголошення вступу, мети, завдань, використаних методів, результатів дослідження, висновків, перспектив подальших досліджень та обґрунтування отриманих результатів [1].

До монологічних жанрів усного наукового дискурсу належить наукова доповідь, презентація виступу, стендова доповідь, наукове повідомлення чи звіт. Кожен із цих жанрів відзначаються структурованістю, підготовленістю мовлення та орієнтований на послідовне викладення наукової інформації [6]. Одним із найпоширеніших жанрів наукової комунікації є доповідь на конференції. Цей жанр має такі особливості, як чітка композиційна структура, логічність викладу, використання термінології, аргументованість висновків, а також передбачає участь в таких жанрах усної наукової комунікації, як наукова дискусія чи дебати. Стендова доповідь є різновидом доповіді на конференції. Її особливістю є те, що основна інформація подається у вигляді стенда чи постера. Тут важлива лаконічність формулювання, використання графічних елементів, інтерактивність і чіткість структури. Стендова доповідь, на відміну від доповіді на конференції, передбачає індивідуальне спілкування з аудиторією біля стенда.

Особливу увагу в нашому дослідженні приділено вивченню жанровій специфіці лекції як одному з найпоширеніших жанрів усної наукової комунікації, адже значна кількість лекцій, на відміну від інших усних жанрів, доступна у відкритому доступі онлайн, тож можуть стати матеріалом для проведення лінгвістичних спостережень.

Лінгвориторична специфіка усної комунікації обумовлена, з одного боку, усною формою, що зближує її з розмовною мовою, а з іншого боку, інтелектуалізований зміст текстів корелює цю мову з відповідними письмовими текстами, що відображають кодифіковану літературну мову. Залученість аудиторії, значущість тематики безпосередньо пов'язує досліджуваний нами тип мовлення з усною мовою. Вивчення мовлення, що відноситься до різних комунікативних сфер, що має різну тематику та призначення, вимагає звернення до екстралінгвістичних умов її функціонування. Усна наукова мова характеризується ситуативно-жанровою закріпленістю, має більш розгалужену систему змістовних та композиційних форм порівняно з розмовною мовою.

Характеристика учасників комунікації та взаємовідносин охоплює такі моменти, як кількісні відносини адресанта й адресата, їх соціальні та психологічні характеристики, зміна ролей, наявність загальної апперцепційної бази, офіційність-неофіційність відносин, їх соціальні ролі [2]. Змістовно-тематична сторона спілкування здатна не лише впливати на відбір мовних засобів, а й разом із чинниками ситуації та комунікативної інтенції підводити до вибору жанру. Разом із тим, конкретна тема (тематика гуманітарних, точних, природничих наук, розподіл тем по конкретних науках) сама по собі не визначає вибір жанру. Вона впливає на співвідношення в тексті письмово-значущих і власне розмовних елементів, на способи поєднання прийомів розгортання інформації в тексті, на деякі особливості композиції, не порушуючи при цьому композиційної структури жанру. Жанри усного наукового мовлення є переважно ситу-

ативно закріпленими. Так, лекція є одночасно назвою жанру, і ситуацією здійснення цього типу промови. Однозначна відповідність жанру лекції ситуації спілкування з достатньою чіткістю дозволяє виділити цей жанр, тим часом як межі інших жанрів (наприклад, повідомлення, виступ) видаються розмитими.

Найбільш частотними ситуаціями наукового спілкування в усній формі є такі: лекція (навчальна чи публічна, конференція, семінар, симпозіум, нарада, засідання). Для цих ситуацій, що володіють високим ступенем публічності належать потенційно діалогічні жанри: полемічний виступ, повідомлення дискусійного плану, які можуть спричинити дискусію [7].

Лекція – це монологічний мовний акт. Змістовна сторона лекції зазвичай включає загальновідомі, але не знайомі аудиторії факти, тож у лекції дається їх пояснення. У лекціях гуманітарної тематики широко використовується прийом цитації, у лекціях з точних, технічних, природничих наук – залучення засобів наочності, демонстрація досвіду. Чергування цих структурно-композиційних опор визначає зміну прийомів викладу думки: констатація, міркування тощо. Авторська індивідуальність проявляється в побудові лекції, використанні засобів встановлення контакту з метою поживлення мови. Лекція, що входить у цикл курсу, володіючи переліченими вище параметрами, має менш виражену змістовно-композиційну завершеність і містить у вступі сигнали ретроспективного і висновки перспективного характеру, наприклад, *Poursuivons nos réflexions / sur les sujets précédents / sur les sujets de la conférence précédente, et l'attention principale sera portée sur les questions / de la structure [...] Donc, nous nous sommes arrêtés avec vous la dernière fois sur les questions / liées à la typologie de la norme / Donc, je dois dire que voici /termes/.*

Письмова або усна форма тексту створює різні умови реалізації вертикального членування тексту на підтеми. Сприйняття письмового тексту дозволяє вводити в членування тексту різного роду відступи, посилення, пояснення, що створює відносну «глибину» тексту. У свою чергу незворотність сприйняття мовлення обумовлює в циклі лекцій меншу «глибину» тексту, що полегшує адресату сприйняття та орієнтацію в тексті. Це, звичайно, не виключає можливості будь-яких вставок і відступів. Якщо вертикальне членування тексту здійснюється шляхом поділу теми на підтеми, а підтем на окремі смислові відрізки, то для структури усних жанрів більшої текстової протяжності характерно посилення членування підтем на смислові відрізки. Однак такий характер структури тексту сприяє дозуванню інформації та її швидшому засвоєнню адресатом. Синтаксис усних наукових текстів на основі парцеляції значною мірою пов'язаний саме з характером будови тексту. Усний науковий монолог діалогічний за змістом, оскільки він звернений аудиторії і передбачає емоційний відгук слухачів, тобто зворотний зв'язок із нею.

Відмінність мовних засобів при формуванні письмового та усного тексту пояснюється включенням фактору фізичного часу у перебіг усного мовлення. Членування мовного потоку інтонаційними засобами на деякі відрізки сегменти (у наведеному нижче фрагменті лекції сегменти тексту виділені за допомогою знаків косої риси і позначають інтонаційне членування мови, знак // вказує на більш тривалі паузи), поступальний характер розгортання повідомлення сприяє додаванню елементів висловлювання. Така організація мовного потоку знижує роздільність синтаксичних одиниць в усному науковому дискурсі, зменшує їх дискретність. У письмовій формі наукової мови, в якій довжина тексту не впливає на чіткість поділу його на окремі речення, цього не відбувається.

Для порівняння наведемо зразки усного і письмового тексту на однакову тематику. Усний науковий текст (уривок із лекції [11], мікротекст «маніфестація проблеми»): *Qu'est-ce qu'une espèce ? // C'est un problème / très important // C'est un problème / qui se rapporte aux problèmes philosophiques de la botanique et de la zoologie / C'est un problème / qui a toujours intéressé les sociologues et les philosophes // Mais si six d'entre nous demandaient aujourd'hui à un scientifique ce qu'est une espèce, il ne pourrait pas répondre à cette question de manière exhaustive // Ou du*

moins pas de façon à ce que vous compreniez ce que sont les idées modernes / sur une espèce // Mais j'aimerais d'abord attirer l'attention sur un point : nous savons déjà très bien que la classification des plantes, des animaux et des micro-organismes / se fait à l'aide d'unités de mesure / appelées / taxons. Or, il existe de nombreux taxons. // Le taxon le plus fondamental / l'unité de mesure de base de la nature organique est l'espèce. Pourquoi ne parle-t-on que d'espèce ? Pourquoi ne parle-t-on pas des taxons intraspécifiques / des sous-espèces / des variétés, etc. ?

Письмовий науковий текст (постановка проблеми) *La définition de l'espèce est l'un des problèmes philosophiques les plus importants des sciences. Elle a toujours intéressé sociologues et philosophes. Cependant, aucun scientifique n'a pu apporter de réponse exhaustive à la question de la nature même d'une espèce. Compte tenu des conceptions actuelles sur ce sujet, il convient de considérer le point suivant. On sait que la classification des plantes, des animaux et des micro-organismes repose sur des unités de mesure appelées taxons. L'espèce constitue le taxon principal, ou l'unité de mesure fondamentale du vivant. Les taxons similaires sont regroupés en genres, les genres en familles, les familles en ordres, etc. Dès lors, la question se pose de savoir ce qui distingue l'espèce des autres unités de mesure. La réponse à cette question peut éclairer le problème de sa définition.*

Семантико-риторичні рутини становлять «підмножину дискурсивних моделей, особливо поширених у певних усталених жанрах», що представляють «специфічні способи говоріння та письма» [10, с. 3]. Вони визначаються за такими чотирма критеріями:

1) Повторюваність: повторювані структури демонструють відповідну частоту появи в корпусі дослідження.

2) Конструкція навколо вербального предиката з лексичною та синтаксичною гнучкістю: рутини зазвичай утворюють речення та допускають варіації як на синтагматичному, так і на парадигматичному рівнях.

3) Енунціативна актуалізація в контексті дискурсу: певні складові рутини посиляються на визначені референти (автор, об'єкт дослідження, читач тощо у випадку наукового тексту).

4) Дискурсивне та риторичне функціонування, специфічне для дискурсивного жанру: рутини неминуче пов'язані з однією або кількома функціями, специфічними для цього жанру.

В усному науковому тексті часто стикаємось із різними типами акцентних виділень, які можна класифікувати так:

1. Лексико-семантично обумовлені акцентні виділення, до яких належать: 1) слова, що виражають оцінку (наприклад, *justement, progressivement, simultanément, spécialement, exactement, à l'avance, souvent, important, important, intéressant, fondamental, principal, essentiel* та ін.); 2) інтенсиви-характеристики (наприклад, *absolument, complètement, incroyablement, à plusieurs reprises, très, seulement, pratiquement, toujours, beaucoup, peu, plus, davantage, moins, absolu, unique, étonnant, énorme, le plus important, le plus* та ін.); 3) кваліфікації типу *tout, chaque, chacun, général* та ін; 4) модальні слова та предикативні кваліфікатори (наприклад, *pas possible, non possible, nécessaire, il faut, indispensable, important, caractéristique* та ін); 5) слова з вказівним значенням, що виконують у тексті функції відсилання до певного джерела (наприклад, *premier, deuxième, un, autre, suivant, ce, celui-là* та ін.). Виділення зазначених груп лексики сприяють посиленню експресивності усного публічного висловлювання та його впливу на емоційну сферу слухачів.

2. Позиційно-синтаксично обумовлені акцентні виділення. Поява позиційно-синтаксично обумовлених акцентних виділень викликано самою формою усного наукового тексту, його лінійним характером і незворотністю за часом. Отже, деякі різновиди конструктивно обумовлених акцентних виділень функціонують переважно в усному монолозі і відсутні в письмовому тексті.

3. Ситуативно-тематично обумовлені акцентні виділення. Акцентні виділення, обумовлені темою лекції (доповіді, виступи), ситуацією мови, розкривають предметно-логічну та фактологічну основу спілкування. Вони виступають своєрідними опорними «точками», інформатив-

ними центрами висловлювання. Інформативними опорами усної наукової комунікації є терміни та термінологічні поєднання; імена предметного значення, що вказують на атрибути ситуації мови (наприклад, іменники, що позначають предмети в ситуації проведення досвіду); власні імена (прізвища відомих вчених та ін); різні назви; цифрові позначення; елементи цитованої мови або окремі приклади; елементи формулювань, визначень.

4. Прагматично зумовлені акцентні виділення. На загальний розподіл акцентних виділень в усній науковій комунікації впливають прагматичні установки мовця, зокрема, його спрямованість на контакт з аудиторією, на її переконання та вплив. Підтримці контакту з аудиторією сприяє використання особливих вербальних смислових сигналів (адресації, важливості та орієнтації в тексті), а також звернення до засобів інтонаційної виразності. Вживання мовцем того чи іншого мовного орієнтиру зазвичай супроводжується акцентуванням опорних лексем, що експлікують його семантику. Наприклад, при введенні сигналу важливості (тобто при підкресленні важливої інформації) частотне виділення таких слів, як *souligner, typique, intéressant, important, le plus important, essentiel* та ін. Додавання роз'яснювальних, пояснювальних констатацій, запровадження оціночної лексики, інтенсивів, лексичних актуалізаторів, що акцентують факт, не лише посилюють категоричну тональність негативного висловлювання, а й надають йому більшої переконливості й аргументативності.

Жанрові мовно-стильові особливості усних жанрів наукової комунікації представимо у формі таблиці 1.

Таблиця 1

Жанрові мовно-стильові особливості усних жанрів наукової комунікації

Жанри усної наукової комунікації	Мовно-стильові особливості
Науковий діалог	Передбачає обмін науковою інформацією між співрозмовниками. Характеризується логічністю, аргументованістю висловлювань, використанням наукової термінології, уточнювальними питаннями та реакцією на репліки співрозмовника.
Наукова дискусія	Форма колективного обговорення наукової проблеми. Мовлення аргументоване, логічно структуроване, використовуються докази, контраргументи, наукові терміни, мовні засоби для вираження згоди чи заперечення.
Дебати	Полемічний жанр, спрямований на доведення власної позиції. Характерні чітка аргументація, логічна послідовність, переконливість, використання риторичних засобів і формулювання чітких тез.
Захист проєктних робіт	Публічне представлення результатів дослідження. Virізняється структурованістю викладу (мета, завдання, результати, висновки), використанням спеціальної термінології, аргументованістю та відповідями на запитання.
Доповідь на конференції	Монологічний жанр, у якому подається розгорнутий виклад результатів дослідження. Відзначається чіткою композицією, логічністю, науковою термінологією, доказовістю та узагальненнями.
Стендова доповідь	Коротке представлення результатів дослідження у формі стенда або постера. Характеризується лаконічністю, чіткістю формулювань, використанням ключових термінів і візуальних елементів.
Лекція	Основна форма усного науково-навчального викладу. Характерні системність, послідовність викладу, використання термінології, прикладів, пояснень і узагальнень.
Виступ на семінарському занятті	Навчально-наукова форма обговорення теми. Характеризується поєднанням підготовлених виступів і діалогу, використанням наукової лексики, аргументованих суджень та коментарів.

Джерело: авторська розробка.

Як бачимо, жанри усної наукової комунікації відрізняються способами представлення наукової інформації та специфічними мовно-стильовими ознаками. Разом із тим спільними рисами наукового мовлення вважаємо логічність, аргументованість, послідовність викладу, використанням спеціальної термінології та орієнтацією на чітке й переконливе представлення результатів дослідження. Одні жанри мають діалогічний характер (науковий діалог, дискусія, дебати, семінар), що передбачає активну взаємодію учасників, тоді як інші реалізуються переважно у формі монологу (лекція, доповідь, стендова доповідь, захист проєктів тощо). Таким чином, кожен із зазначених жанрів виконує важливу функцію у процесі наукового спілкування, забезпечуючи ефективний обмін знаннями, обговорення результатів досліджень та формування наукової аргументації.

Висновки. Відмінні ознаки жанрів усного наукового спілкування залежить від ситуативно-тематичних характеристики комунікативних цілей. Усна наукова комунікація демонструє лінгвістичні характеристики, які зовсім відрізняються від характеристик дослідницьких статей. Вплив змінної способу мовлення виявляється вирішальним, але деякі характеристики залежать від двох інших змінних. Дискурсивний аналіз виявляє дві ключові характеристики цього жанру: характер висловленого твердження та важливість візуальної комунікації. Аналіз типологічної послідовності візуальних елементів у кожній галузі виявляє існування візуальної аргументації та візуальної ієрархії. Дослідження робить висновок, що візуальний канал, справжня транснаціональна мова, є вирішальним у передачі дискурсивної структури. Таким чином, письмовий науковий текст складається з речень, усний з висловлювань (аналогів речень) і сегментів, що виділяються з мовного ланцюга комплексом інтонаційно-просодичних засобів (паузами різної тривалості, мелодикою, інтенсивністю звучання). Виявлення лінгвістичної специфіки жанрів усного наукового (професійного) спілкування в порівнянні з письмовими жанрами наукового стилю мовлення, безсумнівно, може зробити істотний внесок у розвиток теорії мовних жанрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Swales J. *Research Genres. Exploration and Application*. Cambridge: Cambridge University Press. 2004. 314 pp. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139524827>
2. Tutin A. *Phrases préfabriquées des interactions : quelques observations sur le corpus CLAPI*. *Cahiers de lexicologie*, 2019. P. 63-91.
3. Серажим К. *Тексти-міркування і тексти-докази: семантичне і стилістичне розмежування*. Електронна бібліотека Інституту журналістики. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=297> (дата доступу: 16.03.2026).
4. Ільченко О. М. *Про жанрову варіативність англійської наукової статті*. У кн.: *Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. пр.* Київ: Логос. 1999. С. 125–131.
5. Кім Л. М. *Лінгвістична інтерпретація структури та семантики тексту наукової статті (на матеріалі французьких медичних журналів): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 «Романські мови»*. Київ. 1993. 22 с.
6. Siermann D. *This deserves a brief mention: A multi-corpus comparison of written and spoken academic discourse in English and French with implications for pedagogy and lexicography*. *Languages in Contrast*. 2023. 23(1). P. 60–92. <https://doi.org/10.1075/lic.23.1>
7. Yan R., Tutin A., & Tran T. T. H. *Routines verbales pour les français langue étrangère: des corpus d'experts aux corpus d'apprenants*. *Lidil*, 2018. № 58. p. 1–20. <https://doi.org/10.4000/lidil.5411>
8. Biber D. *University Language: A Corpus-based Study of Spoken and Written Registers*. Amsterdam: John Benjamins Publishing. 2006. 261 pp. <https://doi.org/10.1075/scl.23>
9. Tran T. T. H. *Description de la phraséologie transdisciplinaire des écrits scientifiques et réflexions didactiques pour l'enseignement à des étudiants non-natifs: Application aux marqueurs discursifs*. Thèse de doctorat, Université de Grenoble. 2014. 331 pp. https://theses.hal.science/tel-01330952v1/file/TRAN_2014_archivage.pdf (дата доступу: 16.03.2026).
10. Kraif O., Tutin A. *Des motifs séquentiels aux motifs hiérarchiques: L'apport des arbres lexico-syntaxiques récurrents pour le repérage des routines discursives*. *Corpus*. 2017. p. 1–20. <https://doi.org/10.4000/corpus.2889>
11. Lyla M. *Les espèces n'existent pas, mais le spécisme, si*. 9.09.2024. URL: <https://youtu.be/3o4d4s1zNcw?si=uXbBM-mts5XieQkc> (дата доступу: 16.03.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 26.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026